

<http://www.nuvol.com/apuntador/>

Barcelona, 27 de Gener 2015

- [Calàndria \(/calandria/\)](#)
- [Punt de llibre \(/punt-de-llibre/\)](#)
- [Homo Fabra \(/homo-fabra/\)](#)
- [El web negre \(/elwebnegre/\)](#)
- [L'Apuntador \(/apuntador/\)](#)
- [Cast@fiore \(/castafiore/\)](#)
- [Pantalles \(/pantalles/\)](#)
- [Galeries \(/galeries/\)](#)
- [L'Avenc \(/lavenc/\)](#)

[Portada \(/\)](#)

[Notícies](#)

[Crítica](#)

[Entrevistes](#)

[Opinió](#)

[Vinyetes](#)

Cercar

Fedra o com en el foc les flames

Montse Barderi (<http://www.nuvol.com/autor/montse-barderi>). Barcelona

(<http://www.nuvol.com/lloc/barcelona>).

/ 27.01.2015

Follow @nuvol_com

M'agrada

Tweet

Recorden el Partenó? Aquelles línies clàssiques, el marbre nu, aquella austeritat, la serena imatge d'allò més intemporal que ha creat l'ésser humà? Doncs ara pintem-lo de vius colors. Blau cobalt, roig encès, groc fosc i lluminós, verd maragda. Com saben, no és una performance pop, és com de debò era originalment l'arquitectura grega. Només que el pas del temps ha esborrat els seus colors originals. Aquesta és una de les essències del classicisme, que sota les seves formes simètriques, harmòniques, apol·línies, hi batega el cor embriac de Dionís. Sí al foc però que la flama es mogui amb ritme pausat. Clàssic no és fred ni distant, sinó, simplement, és com el mar... no hi ha res més indomable ni salvatge, però les seves ones bateguen dins un ritme constant.

<http://www.nuvol.com/wp-content/uploads/2015/01/image-7.jpg>

Mercè Sampietro i Emma Vilarasau a Fedra. © David Ruano

Per tant, d'entrada, i en primer lloc vull donar les gràcies als millors actors i directors del país per dedicar-se a revisar els clàssics aquesta temporada: *El rei Lear*, *Terra Baixa*, *Fedra*... ens donen la possibilitat de repensar el món des de la tradició, i fugir d'aquest constant partir de zero i de formes de cultura que fan de la comercialitat una excusa per a la banalitat. Grans cims de la cultura que ens permeten tota una sèrie d'exercicis al "voltant" d'aquesta obra magna del neoclassicisme francès, al segle XVII en vers alexandrí, per exemple jo he hagut —com sempre— de preguntar a la meva sàvia de capçalera, que prefereix mantenir-se en l'anonimat i em diu:

"De l'*Hipòlit* d'Eurípides a la *Fedra* de Sèneca hi van més o menys 500 anys. De la *Fedra* de Sèneca a la *Fedra* de Racine hi van més de 1500 anys. De la *Fedra* de Racine a l'actualitat hi van uns 350 anys. Això és l'humanisme i el classicisme... ens manquen les baules d'entremig... De l'ètica pagana grega a la llatina de Sèneca hi ha unes diferències significatives. De l'ètica pagana a la cristiana i a la concreta del jansenisme de Port Royal hi ha unes diferències significatives. Racine i la seva obra no es poden explicar sense Corneille ni Molière... és el triumvirat del teatre clàssic francès. La comparació i competència entre ells enriqueixen les seves aportacions personals. La presència al costat del mestre

<http://www.nuvol.com/autor/montse-barderi>

Montse Barderi

(<http://www.nuvol.com/autor/montse-barderi>)

Montse Barderi és escriptora i periodista. Patrona fundadora de la Fundació Maria-Mercè Marçal.

76 articles publicats

[@montsebarderi](#)

(<http://www.twitter.com/montsebarderi>)

Altres articles d'aquest autor

[Si no et pirategen, no ets ningú](#)

(<http://www.nuvol.com/opinio/si-no-et-pirategen-no-ets-ningu/>)

[Fedra en clau Vilarasau](#)

(<http://www.nuvol.com/noticies/fedra-en-clau-vilarasau-2/>)

[15 coses que pots fer abans d'anar a veure Fedra](#)

(<http://www.nuvol.com/opinio/15-coses-que-pots-fer-abans-danar-a-veure-fedra/>)

[El rei Lear, un eclipsi irrepètible](#)

(<http://www.nuvol.com/critica/el-rei-lear-un-eclipsi-irrepetible/>)

[El club de Mark Zuckerberg](#)

(<http://www.nuvol.com/opinio/el-club-de-lectura-de-mark-zuckerberg/>)

dels crítics literaris que és Boileau aporta encara més valor als autors que li són contemporanis. Hi ha dones (les *salonnières*) que tenen un pes important en la societat del moment perquè des de la pretesa privacitat influeixen en la vida pública (Mme. de Maintenon, Mme. de Sévigné, per dir un parell de noms) i Racine n'estava envoltat, de dones... *Fedra* és l'última de les nou tragèdies profanes que escriu Racine. No ha d'oblidar que va escriure també dues tragèdies sacres, una comèdia, poemes en llatí i en francès, traduccions, anotacions i comentaris, obres polèmiques, discursos i obres històriques. *Fedra* és passió, fatalitat i lirisme. Què passa amb el tema/realitat de l'incest, ara i sempre?"

Així deuen ser les grans obres: que tenen un llistat de conceptes claus que caldria desenvolupar al llarg de moltes vides i ens acaben fent preguntes fonamentals sobre la vida. El que sembla clar és que la pregunta adequada no és si és fàcil o no anar a veure *Fedra* i mirar que ningú s'espanti (obsessió dels mitjans audiovisuals aquests dies de voler promocionar abaratint l'obra i oferint una versió més entretinguda de l'original). Simplement és interessant veure *Fedra* perquè ens permet un diàleg incessant amb la cultura i la vida, i ens fa adonar que no existeix res que importi una mica que no sigui exigent amb nosaltres.

Agafem aire. Som-hi, amb *Fedra*. És un *poème dramatique*, i no té molta relació amb la tragèdia grega, sinó més aviat amb el teatre burgès del segle XVIII, o de la *comédie larmoyante* (la comèdia llagrimosa). I és d'una màxima sobrietat tant en l'àmbit moral com escènic. L'espai és una mena de terra de ningú i té una gran esquemacitat abstracta.

Escenografia

En aquest sentit l'escenografia de Max Glaenzel em sembla que no només és fantàstica quant a respectar l'esperit de Racine (solemne, austera, magnífica, simbòlica: el sol, ancestre de *Fedra* i signe de la passió i la vida, com creix i minva, i tot té l'espai d'eternitat, tan poc concret i localitzat, com indicava Racine). També sembla que dialogui amb l'escenografia de la darrera obra de Vilarasau, *Els dies feliços* de Beckett, aquest rocam, aquesta il·luminació de Kiko Planas que ens expliquen com es pot estar amb l'aigua fins al coll, tan atrapada en una vida quotidiana com en una passió que fa justícia al seu sentit etimològic de passió, *pathos*, patir.

La traducció i la direcció de Sergi Belbel

El llenguatge racinià no té més de dues mil paraules, i s'evita qualsevol gir enginyós o sorprenent (Shakespeare n'utilitza més de 20.000). Així doncs tot té un sentit lapidari, d'aforisme, alguna cosa d'Oracle de Delfos, d'axioma... Tot és molt solemne, èpic però enfocat — amb llum blanquíssima— sobre la passió amorosa. La música, els sons d'afecte, com un “gong” que anuncia la transcendència irreversible del vers pronunciat, també ens posa en situació de màxim rigor vital. No cal dir la dificultat de fer això i que no soni massa solemne, però ho fa. Racine diu en el seu pròleg: “les passions es presenten per mostrar tot el desordre que causen”.

Es refereix a la catarsi aristotèlica de purificació, és participant en la catàstrofe que ens curem d'aquestes passions? Més aviat és gràcies a la correcció lingüística, per la presentació “en clar”, “ordenada” de la passió amorosa (allò del principi de si al foc però amb la flama dansant dins l'ordre perfecte de la mètrica), que agafem la justa perspectiva, ens allunyem prou de la passió i l'observem amb la distància necessària per poder-la, tal vegada, analitzar. Crec que la traducció de Belbel és la més fluïda, propera i bella de les tres que existeixen en català, i si ara tinguéssim un país normal, aprofitariem la seva tasca de traducció per editar-la. Fer país també és fer coses com aquesta.

Pel que fa a la direcció, crec que s'ha posat del tot al servei del seu estimat Racine, i ha creat les condicions de possibilitat perquè tothom tregui el millor de si mateix. Racine de cos present, tant en la llengua viva com en les interpretacions. Hi ha dues maneres de cuinar: presentar un aliment d'alta qualitat en estat pur per exaltar-ne el sabor genuí i indirectament homenatjar-lo perquè el reconeixem com a insuperable tal com és o fer una cuina nitrogenada de desconstrucció en què ja no se sap què es menja però brilla la traça del cuiner perquè en les fusions, els aliments pròpiament dits, desapareixen. Belbel ha cuinat Racine perquè el puguem tastar amb tota la seva grandesa. Un acte sincer, generós i just. (I és tant o més difícil que la cuina atòmica).

Dificultat interpretativa

Tots fan un paper difícilíssim. Com se situen entre el poema i el drama? El poema vol ser recitat, el drama interpretat. Cal el punt mig de l'equilibri impossible. Cal interpretar i no estar com un estaquirot amb els ulls oberts com taronges sorpres de la magnitud del que surt de la pròpia boca o concentradíssim de no perdre el vers... Cal encarnar, és a dir, fer la quadratura del cercle: perquè Racine no fa personatges, cap té psicologia en el sentit individual, no tenen personalitat. Ho diu el mateix Racine “els personatges s'han de veure amb altres ulls que com veiem les persones que mirem de prop”. No estan moguts pel destí ni són persones com vostè o com jo... aleshores com ho fan? *Eppur si muove*.

Emma Vilarasau, *Fedra*

Racine diu en el seu pròleg que ha anat en compte en fer-la menys odiosa. Enona, assumeix el paper odiós, per descarregar *Fedra* de la culpa d'haver denunciat el fill del seu home. Racine supera la tragèdia grega perquè els seus personatges van més enllà “del fat, que condueix a qui vol i arrossegava qui no vol”. *Fedra* és lliure de dir, i també lliure de suïcidar-se per no sotmetre's a cap voluntat

aliena. I Emma Vilarasau aprofita aquesta llibertat per fer-la un personatge comprensible i actual i el treball que hi fa mereix un article a part (<http://www.nuvol.com/noticies/fedra-en-clau-vilarasau-2/>).

Mercè Sampietro, Enona

Broda aquest paper, que és una mena d'alter ego de Fedra. Estima amb la mateixa passió la seva senyora que aquesta estima Hipòlit, i fa el que desitja i sobretot intenta salvar-la de la seva caiguda lliure. És una Enona forta, intensa, vibrant, irònica, de viva intel·ligència, tenaç, de buscar la solució i de mantenir, com sigui i al preu que sigui, la seva senyora viva. D'execrable, poc i de magnífica, tot.

Lluís Soler, Teseu

Tot el que diu Lluís Soler sona a poesia amb la seva veu, solemne, pausada, creïble. Jo al jutge li diria: "Senyor, que la meua sentència de mort sigui llegida per Lluís Soler, i així, entendré que he de morir". Doncs poseu-lo a fer una obra en vers i gaudiu del cim interpretatiu que suposa.

Xavier Ripoll, Hipòlit

D'entrada dir que no és fàcil formar d'aquesta mena de "quartet d'Alexandria" (Vilarasau, Sampietro i Soler) i no convertir-se en una mala còpia d'uns originals insuperables. Però ell sap com fer-ho, perquè sap portar els versos a ell mateix, a qui és i com ho viu, al seu estil propi, i no surt del seu centre de gravetat, i s'aguanta amb la mateixa contundència que els altres. Està fantàstic, un dels més ovacionats de la nit. No oblidarem el seu nom i la seva gesta serà cantada per les generacions futures.

Jordi Banacolocha, Teràmenes

Tant li fa fer d'avi a "Barcelona" com recitar en vers en el paper del mentor savi d'Hipòlit. Amb una naturalitat tal que sembla que sigui facilíssim el que fa, així, tal qual, fent salts mortals com si fossin tombarelles, ens narra la mort d'Hipòlit. Una mort, per cert, d'una gran imaginació escènica. I de nou, cuinat al punt. Moments delicadíssims on l'histrionisme està rere totes les portes però la companyia és massa bona per deixar-li fer un sol pas d'alt l'escenari.